

9196

Výroční / průběžná zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2018– zakázka č.2116

Název projektu:

Komparace přístupu pedagogů MŠ a ZŠ k dětem s rizikem vzniku SPU v ČR a v zahraničí

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel: PhDr. Petra Bendová, Ph.D.

Studenti doktorského studia na PdF UHK: -----

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

Školitelé doktorandů: -----

Další výzkumní pracovníci: -----

Celková částka přidělené dotace: 121.638 Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu (max. 2 strany)

V současné době je věnována zvýšená pozornost pedagogické intervenci o děti/žáky se specifickými poruchami učení. Ačkoli výzkumy dokazují, že učitelé MŠ a ZŠ jsou schopni identifikovat specifické projevy (prediktory) SPU již v předškolním věku, diagnostika SPU probíhá většinou až na úrovni 3. třídy ZŠ. V daném ohledu je již třeba zajistit systematickou intervenci o dítě se SPU na místo efektivní prevence v předškolním věku.

Předškolní věk je ve vztahu k vývoji jedince považován za velmi důležitý, a to především s ohledem na formování charakteristických vlastností člověka a následnou adaptaci do společnosti. V tomto období můžeme pozorovat určité rizikové faktory vzniku SPU. Není však možné s jistotou stanovit, zda u dítěte předškolního věku půjde či nepůjde o SPU, ale v daném ohledu vykazuje určitou „rizikovitost“. SPU lze diagnostikovat až po nástupu dítěte do školy. Avšak samotnou prevenci výukových obtíží lze zahájit již v předškolním věku, přičemž lze konstatovat, že prevence je vždy vhodnější a efektivnější než samotná reedukační (= terapeutická) činnost. Identifikace dětí s rizikem SPU na úrovni předškolního věku a dále pak v 1. třídě ZŠ by měla směřovat k podpoře rozvoje jejich zrakového a sluchového vnímání, rozvoje matematických představ, řeči, paměti, pozornosti a vnímání časoprostoru. V rámci předkládaného výzkumného šetření je sledováno, do jaké míry je SP teorie aplikována do SP praxe, a to nejen v ČR, ale i v zahraničí. Výše uvedená tvrzení dokládají ve svých publikačních výstupech např. Eleveld (2005), Kucharská (2014), Torrrpa (2007), Mikulajová & Dostálová (2004), Muter (2004), Vitásková (2004), Snowling (2001) aj.

ELEVELD, M. A. (2005) *At risk for dyslexia. S.I.: Garant.*

KUCHARSKÁ, A. et al. (2013) *Školní speciální pedagog. Praha: Portál.*

KUCHARSKÁ, A. (2014). *Riziko dyslexie. Praha: UK.*

MIKULAJOVÁ, M., & DOSTÁLOVÁ, A. (2004). *V krajíně slov a hlásek. Trénink jazykových schopností podle D. B. Elkonina. Metodická příručka. Bratislava: Dialog.*

MUTER, V. (2004). *Phonological skills, learning to read, and dyslexia. In Turner, M. & Rack, J. (Eds.). The study of dyslexia. (91-123). New York: Kluwer Academic/ Plenum Publisher.*

SNOWLING, M. J. (2001). *Dyslexia (2.ed)*. Oxford: Blackwell.

TORRPA, M. (2007). *Pathways to reading acquisition: effects of early skills, learning environment and familial risk for dyslexia*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

VITÁSKOVÁ, K. (2004) *Determinanty aplikace preventivních programů ve vztahu k existenci narušené komunikační schopnosti dětí se specifickými vývojovými poruchami učení*. In *Zkušenosti v preventivním působení na lokální úrovni. Sborník z mezinárodní konference. [CD-ROM] Vsetín*.

Specifický výzkum byl orientován do oblasti intervence o děti s rizikem vzniku SPU v ČR, přičemž přináší také komparativní pohled na (speciálně)pedagogickou péči o děti s rizikem vzniku SPU v ČR a v zahraničí, tj. v Polsku a na Slovensku.

Výzkum byl realizován s využitím smíšeného výzkumného designu. Z metodologického hlediska bylo použito metody rozhovoru a dotazníku. Výzkumný vzorek byl tvořen náhodně vybranými pedagogy mateřských a základních škol v ČR (1.000 pedagogů), Polsku (200 pedagogů) a na Slovensku (200 pedagogů). Dále bylo využito kvalitativní analýzy rozhovorů s 10 pedagogy MŠ a s 10 pedagogy ZŠ v ČR, a to s cílem ověřit schopnost pedagogů MŠ/ZŠ identifikovat děti s rizikem vzniku SPU a provést analýzu přístupu pedagogů MŠ a ZŠ k dětem/žákům s rizikem vzniku SPU ve věku 5,5 – 8 let, a to na úrovni eliminace jejich specifických obtíží (prediktorů SPU) a podpory jejich edukace, a to v kontextu aktuálně platné legislativy v ČR.

Výsledky výzkumu vhodně doplňují závěry výzkumného šetření, které vznikly na základě projektu specifického výzkumu s názvem „Prevalence vzniku SPU“, jenž byl řešitelkou projektu specifického výzkumu realizován v letech 2015 – 2016 na UHK a vedl k identifikaci dětí s rizikem vzniku SPU v populaci dětí ve věku 5,5 – 7,5 let, a to s využitím Testu rizika čtení a psaní pro rané školáky (Kucharská, Švancarová) a screeningového testu „Riziko dyslexie“ (Bogdanowicz). Výsledky tohoto výzkumu prokázaly schopnost pedagogů identifikovat/ diagnostikovat děti s rizikem vzniku SPU, a to jak na úrovni MŠ, tak i ZŠ.

Výsledky výzkumu ukazují, že 65% pedagogů tvořících výzkumný vzorek v ČR je seznámeno s problematikou dětí s rizikem vzniku SPU, na Slovensku je to pak 45% a v Polsku 98%. Speciální metody podpory u dětí s rizikem vzniku SPU využívá v ČR 42% pedagogů, na Slovensku 25% a v Polsku 91%. 85% respondentů z Polska je toho názoru, že péče o děti s rizikem vzniku SPU a se SPU je zajištěna kontinuálně, v ČR pak jako kontinuální péči vnímá pouze 28% respondentů a na Slovensku 21% respondentů.

Z výzkumu vyplývá, že intervence o děti se SPU školního věku je systémově zajištěna v ČR, na Slovensku i v Polsku, ale dětem s rizikem vzniku SPU předškolního a mladšího školního věku je pozornost koncepčně věnována pouze v Polsku. I přes to, že jsou pedagogové v ČR a na Slovensku schopni děti s rizikem vzniku SPU identifikovat, jejich specifickým projevům věnují pozornost až tehdy, když žákům prokazatelně způsobují specifické obtíže při výuce čtení, psaní a počítání.

Výzkum byl realizován na základě dílčích cílů:

*DC1: Vytvořit dotazník pro učitele MŠ/ZŠ + zajistit jeho překlad do polštiny a slovenštiny.
– splněn

* DC2: Vytvořit seznam otázek pro strukturovaný rozhovor. – splněn

* DC3: Zjistit aktuální úroveň (speciálně)pedagogické intervence o děti s rizikem vzniku SPU ve věku 5,5 – 8 let v ČR. - splněn

* DC4: Zjistit aktuální úroveň (speciálně)pedagogické intervence o děti s rizikem vzniku SPU ve věku 5,5 – 8 let v zahraničí. - splněn

* DC5: Porovnat výsledky dotazníků mapujících úroveň intervence o děti s rizikem vzniku SPU v ČR a v zahraničí. – **splněn**

* DC6: Vytvořit publikační výstup + prezentovat ho na MZ/WRD konferenci 9th ICEEPSY (pozn. místo ICEEPSY 2018 byl výstup prezentován na EDULEARN18) (WoS). – **splněn**

* DC7: Vytvořit a publikovat odborný článek/text s vazbou na RIV prezentující výsledky výzkumného šetření v ČR. – (**prozatím**) **nesplněn**

a) Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

V rámci realizace projektu SV byl vytvořen 1 výstup („*Comparison of Kindergarten and Primary School Teachers' Approach to Children at Risk of Developing Special Learning Disabilities in the Czech Republic and Abroad*“) s vazbou na RIV, který byl prezentovaný na WRD konferenci = 10th International Conference on Education and New Learning Technologies (EDULEARN18) – Palma, Mallorca, Spain (2.-4.7. 2018) a publikovaný v recenzovaném sborníku z WRD konference Proceedings of EDULEARN18 Conference 2nd-4th July 2018, Palma, Mallorca, Spain. Studentka Mgr. formy studia participující na realizaci SV 2018 byla uvedena jako spoluautorka publikačního výstupu. – viz Povinné přílohy a) + b).

Na závěr realizace SV 2018 bylo plánováno publikování ještě jednoho výstupu, a to na úrovni českého recenzovaného časopisu (např. např. Speciální pedagogika, Paidagogos či e-Pedagogium), s ohledem na pracovní vytížení řešitelky projektu nebyl tento výstup ještě zrealizován. Plán pro realizaci 01-06/2019, přičemž Bc. Adéla Karmanská (= studentka participující na realizaci SV) bude i u tohoto publikačního výstupu uvedena jako spoluautorka.

Přehled realizovaných výdajů:

a) osobní náklady (plánováno 5.000 Kč včetně zákonných odvodů pro odpovědného řešitele – vedení výzkumu) – **čerpáno: 4.983,47 Kč** > participace na sběru dat, participace na vyhodnocení dat a jejich statistickém zpracování; realizace kvalitativně orientované části výzkumného šetření, tvorba publikačních výstupů a jejich prezentace na zahraniční konferenci s vazbou na WoS) = celkem 5.000 Kč (pozn. zbývající částka = 16,53 Kč byla převedena do oddílu c) = materiálové náklady)

b) stipendia a jejich stručné zdůvodnění (plánováno: 7.000 Kč pro Bc. Adélu Karmanskou + 6.000 Kč pro Bc. Zuzanu Provazníkovou) – s ohledem na skutečnost, že studentka Bc. Zuzana Provazníková se nemohla s ohledem na časovou indispozici realizace výzkumu SV zúčastnit, převzala její úkoly řešitelka SV a parciálně studentka Bc. Adéla Karmanská. V průběhu realizace SV bylo zažádáno o změnu financování SV, kdy studentce Bc. Adéle Karmanské bylo stipendium navýšeno o 1.000 Kč, studentce Bc. Zuzaně Provazníkové nebylo vyplaceno a částka 5.000 Kč zbývající na této položce byla převedena do oddílu c) = materiálové náklady. Na této položce bylo plánováno 13.000 Kč – **čerpáno 8.000 Kč** > participace na sběru dat v ČR a v Polsku + na jejich přípravě ke statistickému vyhodnocení (cca 1.000 dotazníků), participace na tvorbě publikačních výstupů s vazbou na RIV)

c) materiálové náklady byly plánovány v celkové výši 26. 000 Kč (- **čerpáno 39. 573,10 Kč**), ale s ohledem na částky zbývající na položkách a) b) d) a e) byly zbývající prostředky

převedeny na tuto položku a za částku převyšující původně plánovaný rozpočet = částka 13.573,10 Kč byla nakoupena další zahraniční odborná literatura řešící tuto problematiku, která byla a bude využita ke tvorbě publikačního výstupu a dále pak byly zakoupeny další nosiče sloužící ke shromáždění a zpracování dat získaných výzkumným šetřením).

Dále pak byly nakoupeny, tak jak bylo plánováno: kancelářské potřeby: kancelářský papír, toner, psací potřeby – využity pro tvorbu podkladů/dotazníků + na vyhodnocování získaných dat + parciálně odborné publikace) se zaměřením na problematiku rizika externí disk + flash disk (shromáždění /analýza dat/statistické zpracování dat + tvorba publikačních výstupů vč. usnadnění jejich přenosu).

d) náklady nebo výdaje na služby a jejich stručné zdůvodnění: plánováno celkem 38.537 Kč – čerpáno 35.697, 69 Kč + bankovní poplatky, kurzovní ztráty, zaokrouhlení v celkové výši = 414,30 Kč = **36.111,99 Kč** – z dané položky byl hrazen překlad dotazníku do polského jazyka, zajištěn jazykově korektní překlad posteru a příspěvku do sborníku z konference 10th EDULEARN18, podpořeno metodologické zpracování dat, hrazen tisk posteru, uhrazen konferenční poplatek na WRD konferenci – Palma, Mallorca (2. – 4. 7. 2018).

e) cestovné a jeho stručné zdůvodnění bylo plánováno na částku 39.101 Kč – čerpáno **33.213 Kč** (pozn. zbývající částka = 5.998 Kč byla převedena do oddílu c) = materiálové náklady) – za účelem prezentace výstupů projektu SV byla realizována zahraniční služební cesta = aktivní účast na WRD konferenci EDULEARN18 (Palma, Mallorca – 2. – 4. 7. 2018). Z této položky byla hrazena letenka, cestovní pojištění, místní doprava, diety a ubytování.

Pozn. Celkem byl rozpočet projektu přečerpan o 243,57 Kč – viz Povinná příloha C - „Výsledovka po účtech s pohyby“.

Povinné přílohy:

- a) kopie publikačních výstupů – doložena 1x EDULEARN18 + PDF, posteru
- b) výpis (export) z OBD – výsledky publikační činnosti podpořené projektem - doložen
- c) vyúčtování dotace - „Výsledovka po účtech s pohyby“ z ekonomického informačního systému Magion - doložena

Další přílohy:

- a) Certificate of Attendance
- b) Potvrzení o prezentaci příspěvku s názvem „Comparison of Kindergarten and Primary School Teachers' Approach to Children at Risk of Developing Special Learning Disabilities in the Czech Republic and Abroad“ na 10th International Conference on Education and New Learning Technologies (EDULEARN18) – Palma, Mallorca, Spain (2. - 4. 7. 2018)

Datum: 4. ledna 2019

Podpis o .....eno řešitele